

Waterwoningen aan de Schillingdijk in woonwijk De Aker in Amsterdam Osdorp.

FOTO'S JOHN LEWIS MARSHALL

Verstilde woonplek onder de rook van Amsterdam

Architectuur

Robbert Roos

AMSTERDAM - Veel architecten zullen er van dromen. Er komt een nieuwe wijk, waarin een aantal potentiële landmarks zitten en voor je het weet mag je die allemaal ontwerpen. Tangram Architecten overkwam het in De Aker, een wijk in Amsterdam Osdorp. Ze mochten een woontoren ontwerpen die de spil vormt van de wijk - een langgerekt complex langs de entreeweg met onder meer woningen, winkels, een school en een gezondheidscentrum - en ze mochten de leukste woningen in de nieuwe wijk vormgeven: de waterwoningen.

De Aker in Osdorp is een woonwijk zoals er de laatste jaren veel uit de grond zijn gestampt: gedegen, maar zonder franje. De juiste architecten doen mee (Rudy Uytendaele, Heren 5, Kees Christiaanse, Claus & Kaan), maar echt sprankelen doet het niet, al zijn de straten van Claus & Kaan nog het sterkst met hun strak gedetailleerde modernistische vormentaal. Met name de haast panoramische ramen op de begane grond staan prachtig mooi in de gestileerde, verticale gevels van gele baksteen.

De toevoegingen van Tangram Architecten passen naadloos in dit modernistische idoom. Ze werken met heldere composities, vol geometrische patronen en met een subtiele combinatie van hout en baksteen in het exterieur (een geliefd duo in de hedendaagse Nederlandse architectuur). De compositie is de ornamentering. En ook dat is typerend voor de Nederlandse architectuur van grofweg de laatste tien jaar.

De toren, genaamd 'Zorro', is door Tangram vanaf het begin gezien als een sculptuur. Het is een eenduidig, driehoekig object van zestig meter hoog, met een duidelijk patroon in de gevel. Dit patroon is belangrijker als abstracte compositie, dan als vingering naar de individuele appartementen in de toren. Architecten Bart Mispelblom Beyer en Charlotte ten Dijke wilden de landmark-potentie van de toren ten volle benutten. Abstrahe- ren paste in dat concept. Het resultaat

is een elegant object, dat niet spectaculair is gearticuleerd, maar wel voldoende smool heeft om de wijk te 'dragen'.

Van een andere orde is het lange blok, het voorzieningengebouw voor de wijk. Het probleem hier was veel complexer door het veelzijdige programma van eisen: gestapeld wonen (wat in Nederland niet erg populair is), met winkels in de onderlaag van het gebouw en aan de achterzijde functies als een school, een kinderdagverblijf en een gezondheidscentrum. Deze 'Chinese puzzel' van functies heeft Tangram op een slimme manier opgelost. Die inventieve oplossingen voor een gecompliceerd programma op een klein grondgebied zijn al een handelsmerk van het bureau, sinds Mispelblom Beyer en Ten Dijke in 1991 de European-prijsvraag voor een locatie in Den Haag wonnen.

De voorzijde van het voorzieningencentrum in De Aker is een strakke gevelwand van vierhonderd meter lang,

die een monumentale stedelijke uitstraling heeft. De achterzijde verbreekt tot individuele doosjes voor de diverse speciale functies op straatniveau. Een opgetilde promenade (die deels dienstdoet als ontsluiting van de woningen) aan de achterzijde en een

Tangram geeft
wijk in Amsterdam
Osdorp een
opvallend aanzien

meer gelaagde opzet van de achterwand (met balkons, galerijen en terugliggende geveldelen) versterken de dynamiek van de achterkant, zodat deze ook duidelijk gearticuleerd is en niet verwordt tot een dode plek die het woongebied erachter ontkent, zoals te

vaak gebeurt met deze op maat gesneden gebouwen in een woonwijk.

En dan zijn er natuurlijk de grote gaten in de gevel, die doorkijkjes bieden naar de wijk erachter, opgangen herbergen voor de promenade aan de achterkant en deels als poort fungeren voor het verkeer naar de achterzijde. De openingen doen denken aan de grote gaten in het woonblok van Kees Christiaanse en Art Zaaijer aan de Deldemsvaartweg in Den Haag, een concept dat weer terug is te voeren op een ontwerp-thema uit de school van OMA, het bureau van Rem Koolhaas.

Om de monotonie van de voorgevel te doorbreken is er een gevarieerd lijnenspel in aangebracht dat veel meer dan bij de toren informatie geeft over de vorm van de woningen die erachter verscholen zitten. Helaas is de wat sombere donkerbruine baksteen gebruikt. Deze is heel populair bij Nederlandse architecten, maar heeft ook de neiging om een groot vlak allure te

ontnemen. Het voorzieningengebouw sprankelt daardoor niet zoals de woontoren 'Zorro'. Het leven moet komen van het hout dat in de gevels is verwerkt en dat in de zon goudbruin oplicht. Compositorisch zit het lange blok (ook wat plattegronden betreft) echter goed in elkaar.

Zowel de toren als het voorzieningengebouw hebben een belangrijke stedenbouwkundige functie door hun plek in het grondplan van de wijk. Bij de waterwoningen aan de rand van de wijk kon een veel zelfstandiger architectonische uitspraak worden gedaan. Die mogelijkheid heeft Tangram met beide handen aangegrepen, zonder in vormwil te vervallen. De woningen staan in een ecologische zone (die onder meer belangrijk is voor de vogel- en insectentrek). Om de waterflora en fauna zo optimaal mogelijk te laten floreren, is besloten de woningen op een sokkel te zetten en zo hoog boven het water uit te tillen, dat daglicht het water eronder leefbaar kan houden.

De sokkel is van baksteen en herbergt een berging en een 'waterkamer' die toegang biedt tot een vlonder met een zijje. De opbouw is van hout en heeft de simpele vorm van een doos. De enige verbijzondering zijn de duidelijk omlijste loggia's op de hoeken. Althans: in alle woningen zijn het op dit moment loggia's, terwijl de architecten ze eigenlijk als serres hadden bedacht. Die functie was echter optioneel en geen één koper heeft toegehaakt. Terwijl er toch een slim klimatologisch concept was bedacht, dat in de winter tot minder stookkosten zou leiden.

De waterwoningen zijn vrij basaal gedetailleerd. Ze zijn wat ze zijn. Dat gebrek aan architectonische verfraaiing zorgt voor acht ingetogen doosjes die een enclave op zich vormen. Tegelijkertijd krijg je het gevoel dat er net iets meer mogelijk was geweest in expressieve zin, zonder dat het aspect van duurzaamheid en ecologische meerwaarde geweld was aangedaan. Aan de andere kant staan de acht huizen zo dicht op elkaar (wel versprongen, zodat de ruimte 'opener' lijkt), dat te veel visueel spektakel ook weer te veel van het goede was geweest. Nu is er sprake van een verstilde woonplek onder de rook van Amsterdam, en dat is in de hoofdstad al heel wat.

De woontoren 'Zorro' verheft zich als een sculptuur.

Het voorzieningencentrum met woningen in De Aker.